

Nr 925

Av herr Carlshamre, om åtgärder för att tillgodose de hemlösas hjälpbehov.

Från deras tillflyktsorter under broar och presenningar, i skjul och rivningskåkar driver kylan denna kalla vinter fram de bokstavligen hemlösa, uteliggarna, de mycket fattiga och mycket ensamma. De söker sig till härbärgen och ungarshotell, men härbärgena har inte rum för alla. Många måste avvisas och söker skydd i portar och trappuppgångar. Några hittas svårt medtagna sovande under bar himmel. Många får den tillfälliga hjälp som ofta är den enda som står till buds och kanske lika ofta den enda de har kraft och vilja att ta emot. Andra ställs inför rätta och döms för fylleri och förargelseväckande beteende.

Ingen lär veta hur många de är, men en kall vinter avslöjar att de är långt fler än de flesta säkert tror, sannolikt flera tusen i våra större städer. Och ständigt tillföres de hemlösa armé nya rekryter. Ty omsättningen är snabb och livslängden kort bland uteliggarna, men ändå tyder ingenting på att deras totala antal skulle vara nämnvärt i sjunkande.

De hemlösa nöd är säkert oftast vad som med ett av språkets nyansfattigaste och mest missbrukade ord brukar benämnas självförvålad. Spritmissbruk, arbetsskygghet, ovilja eller oförmåga att gå in under normal samhällsdisciplin, säkert ofta en viss kriminell belastning, alla slags negativa karaktärsdrag och beteenden är rikt företrädade bland dessa utanförlevande. Men om de djupare liggande orsakerna till att deras liv blev som det blev vet vi mycket litet.

De frånskilda männen

En grupp som klart kan urskiljas och som uppenbarligen är ganska talrik utgöres av frånskilda män, som under den påfrestning familjesprängningen i sig själv innebär inte haft kraft att klara triviala praktiska problem, som i en annan personlig situation kanske inte alls skulle tett sig olösliga. I 95 procent av alla skilsmässofall är det kvinnan som får behålla bostaden. Att mer än en psykiskt pressad man inte förmår skaffa ny bostad förvånar inte med tanke på storstadsområdenas bostadsbrist. Han tar sin tillflykt till ungarshotellen eller rivningshusen, går kanske brandvakt en och annan natt. Naturligtvis skall det bara bli tillfälligt, men under sådana omständigheter förödes snabbt en redan nedsatt psykisk och fysisk kraft. Snart kan han inte sköta sitt arbete. Efter några brandvaktsnätter eller något dygn i ned-

brytande nödlogimiljö orkar han inte motstå frestelsen att för stunden döva sin anpassningsångest med sprit och tabletter. De permanent hemlösa anonyma brödraskap har fått en ny medlem.

Att så tidigt som möjligt bryta en sådan brant nedåtgående bana måste vara en uppgift av allra högsta angelägenhetsgrad för välfärdssamhället. Inte bara därför att samhället har ett ansvar för alla som lider nöd, ett ansvar som är sin egen motivering, utan också för att undvika att inte bara mannen själv utan kanske också den familj han nyss lämnat blir ett varaktigt problem för de sociala myndigheterna. Här behövs uppsökande, rådgivande och praktiskt hjälpanse insatser.

Villkorlös hjälp

Långt ifrån alla de hemlösa är mottagliga för förebyggande eller tillrättaförande hjälpinsatser. Många är redan långt bortom varje mänsklig möjlighet till rehabilitering. De kommer att fortsätta sin tunga väg till slutet, men även inför dessa, de hopplösa fallen, har kultursamhället ett ansvar, ansvaret att i möjlig mån se till att vägen inte blir tyngre än nödvändigt.

Det måste i vårt sociala system finnas utrymme för en villkorlös hjälp, en hjälp som när den begäres och behövs ges utan krav på bättring och återanpassning av människor som inte längre är i stånd till vare sig bättring eller återanpassning.

Kommunal angelägenhet — men också statlig

Jag är medveten om att det främst åligger kommunerna att ta itu med de problem jag försökt skissera. Men staten kan inte fränsäga sig allt ansvar, och det är inte osannolikt att en kartläggande, stimulerande och samordnande insats från statsmakternas sida skulle kunna ge goda resultat utan att vara särskilt arbets- eller kostnadskrävande.

Redan en inventering och kartläggning av hjälpbehovet skulle vara ett steg i rätt riktning. En sådan inventering bör kunna göras i form av en kommunenkät i socialstyrelsens regi.

När behovet väl är klarlagt bör det övervägas i vilken mån statliga åtgärder är möjliga och behövliga för att hjälpbehoven skall bli bättre tillgodosedda än nu. Man kan tänka sig rekommendationer och anvisningar till kommunerna, om så bedöms erforderligt i förening med s. k. stimulansbidrag till uppförande och drift av goda härbärgen m. m.

Stöd åt ideellt arbete

Hittills är det nog varken stat eller kommun som gjort mest för att hjälpa de folkhemmets styvbarn som denna motion handlar om. Det är snarare ideella, frivilliga organisationer: diakoni, stadsmissioner, Frälsningsarméns

slumverksamhet, olika hjälpföreningar etc. Deras arbete är omistligt och bör stimuleras.

Att samhället tar allt större ansvar för människornas sociala trygghet avlyfter inte det medmänskliga ansvaret från någon enskild. Och ingen social välfärdsstat torde kunna byggas så fulländad, att det inte finns behov av enskilda frivilliga insatser. Just den villkorlösa hjälpen till de djupast nedgångna som det här har talats om torde ligga bättre till för spontana, frivilliga insatser än för samhällets med nödvändighet mera stelt arbetande hjälpmaskineri.

Ideella institutioners och organisationers verksamhet begränsas oftast av brist på medel. Utan att förta karaktären av frivilliga insatser bör sådan hjälpverksamhet mer generöst än hittills kunna få samhällets ekonomiska stöd. Detta både därför att pengar behövs och kan komma till nyttig användning och för att ge uttryck åt samhällets uppskattning av ett arbete som bedrivs med små medel och stora uppoffringar.

Under hänvisning till vad ovan anförts hemställer jag,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om inventering och kartläggning av hjälpbehovet bland de egentligt hemlösa samt om skyndsamt förslag till åtgärder för att tillgodose detta hjälpbehov enligt i motionen angivna riktlinjer.

Stockholm den 26 januari 1968

Nils Carlshamre (h)